

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

‘Αλ. Παπαδιαμάντη «Ή Φόνισσα», Δραματολογική έρμηνεία “Α. Μαυρομάτη—Λευκωσία 1973

Τό βιβλίο αυτό, πού μᾶς ἔρχεται ἀπ’ τή μαρτυρική Κύπρο, δέν ἀποτελεῖ συνηθισμένη ἐκδοχή καί ἀνάλυση τῆς γνωστῆς νοβέλας, τῆς πού χαρακτηριστικῆς ἀπ’ ὅσες ἔγραψε ὁ «Κοσμοκαλόγερος». Ὁ Κύριος ἐρμηνευτής ἐνδιαφέρεται νά παρουσιάσει τίς βαθύτερες ψυχολογικές καί κοινωνικές ἐπιδράσεις πάνω στή μορφή τῆς Φραγκογιαννοῦς. Καί ἀνατομία τῆς ἡρώιδας ἀποτελεῖ κυρίως ἡ «δραματολογική» του ἐρμηνεία. Χωρίς νά σταθεῖν, τὰ πούθενά, παρὰ μόνο στή συμπάθεια πού τοῖς ἀνθρώπους, πού κινεῖται μέσα στή νοβέλα, καί μακριά ἀπ’ τίς συνηθισμένες «ἀναλύσεις», πού παραβλέπουν τήν οὐσία καί νύχονται μόνο γιά τήν τεχνική τοῦ λογοτεχνήματος, ἡ πού ἐνδιαφέρονται βασικά γιά τίς λογοτεχνικές, τους ἐπιδράσεις, ὁ ἐρμηνευτής «μεινέ» τόν ἀναγνώστη στήν ἐξέλιξη τῶν ἀνθρώπων σχέσεων μέσ στό ἔργο, ὅπως μέ ὅλη μα’ στό ξεδίπλωμα τῆς ψυχῆς τῆς Φόνισσας μέσ’ ἀπό τήν ἀνασκόπηση τοῦ παρελθόντος τῆς ἀπ’ τόν Παπαδιαμάντη στήν ὀρθή ἐκτίμηση τέλος τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, πού θύμα τους εἶναι ἡ ἡρώιδα. Βιβλίο, σέ ὅπως ἀπλό καί σαφές, χρησιμώτατο γιά ὅποιον ἐνδιαφέρεται νά μπεῖ στό πνεῦμα τοῦ γνήσιου τοῦ Παπαδιαμάντη, μακριά ἀπό ἡθογραφικές γομφιότητες. Ἰδιαίτερα χρήσιμο γιά τήν νεολαία (γιά τήν ὅποια ἄλλοστε κυρίως καί γράφτηκε), τήν κουρασμένη ἀπ’ τίς ἀσημαντότητες πού ἀποτελοῦν μεγάλο μέρος τῶν ἀντιστοιχούν σχολικῶν μᾶς ἐγχειριδίων. Κι ἄρα, πού τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Νέων Ἑλληνικῶν νά στηριχθῇ σέ τέτοια (ἀκόρμα) δημιουργήματα, καί ὅχι σέ καρυσόμορφα κατασκευάσματα ἢ σέ σπαράγματα πεζογραφημάτων, ὅχι πάντοτε πρώτης σειράς.

‘Αντ. ‘Η. Σακελλαρίου

‘Α. Μπίμπη—Παπαστυροπούλου: «Αντιμέτωποι», Δοκίμια—Αθήναι 1974

‘Ας γνωρίσουμε τό ἐσωτερικό μας: αὐτός εἶναι ὁ πυρήνας τῶν δοκιμῶν τῆς κ. Μπίμπη-Παπαστυροπούλου. Καί στήν προσπάθειά της αὐτή σταθερά τή συντηρεῖ (καί τήν καθοδηγεῖ) ἡ ἀναλυτική ψυχολογία. Δέν εἶναι ὅμως τὰ δοκίμια μιά σειρά μόνο ψυχολογικῶν πραγματειῶν: εἶναι καί ἡ προσπάθεια τῆς δοκιμογράφου νά ἐκζητήσει τή μέχρι σήμερα ἐσωτερική πορεία τοῦ ἀνθρώπου· γι’ αὐτό καί τόσο συχνά βρίσκουμε στά δοκίμια ἀναφορές

καί στηρίγματα στούς ἀρχαίους καί τή Γραφή παράλληλα π’ τήν ὑπαρξιακή καί περσική σκέψη φιλοσοφία. Φορημένα τῆς δοκίμια (ἡ θετική καί συναισθηματική, Ἀνδύρα, Φύγη, σφαιρική καί κ.λ.π.) εἶναι πού ἐνδιαφέρονται σκεδόν ἀποκαλύπτονται. Ἀλλά ἀποκαλύπτουν σ’ σχηματισμένη (Ἰστανική χρόνια, Ἰστανική ἠθική; κ.λ.π.) καί στίς σύγχρονες ἀντιλήψεις (τῆς προκαταλήψεως) — εἶναι ἐντύπως τὰ γωστῆς: εἶναι π.χ. ἀδικαιολόγητο τό ἐρώτημα, ἂν ὑπάρχει σήμερα ἡθική; ὑπάρχει καί ἡ οὐκ ὑπάρχει, ἂς εἶναι ἡ ἐντελὴς ἀντίθεση πού τήν παλιότερη ἢ τὴν ἐπίσημη συστήματα π. ὅτε ἡ σύγχρονη τεχνική καί ἐπιστημονική ἀπόδοσις σημαίνει πῶς ἀρχειοθεῖται καί ἡ αὐτονομία τοῦ μέσου ἀνθρώπου; γιατί λοιπόν γι’ αὐτοῖς ἡ σύγχρονη μέ τήν ψυχολογική ἀποδοτικότητα καί τήν ἐνόρση τῶν μεγάλων πνευμάτων τοῦ παρελθόντος, ὅπως ὁ Νίτσε γέγονε; Τό ἔργο της αὐτῆς εἶναι ἄλλο καί ἡ ληρτο — ἂν καί ὅχι πάντοτε πετυχημένο προσπαθῶν γιὰ σαφήνεια τήν ὁδὸν (σάφην ἐντύπως) στή σχηματισμένη ἢ στήν ἀποπροσπληκτική. Μαζοντοῦτο ἀξίζει τὸν κόπο τὸ διαβάζει.

‘Αντ. ‘Η. Σακελλαρίου

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Ἐμπεῖα ἀπὸ ἕναν φίλο μᾶς ὅτι παραπονεῖται πού ἔχει νά δοῦναι σημεῖα ζωῆς κοντά τὴν χροιά. Δέν τὴν ἔχισα τὴν ΤΑΡΙΑ. Ἡ ΤΑΡΙΑ μ’ ἀρέσει λίαν, γιατί τρέχει καί ἐν ὅταν δέν εἶμαι τεταμένος ἀκίνητος, πρὸς τὴν θέλω νά πῶ ὅτι καθὲς φορὰ πού σκαρπῶν γι’ αὐτήν νά σοῦ το στίχοι γιὰ τὴν ΤΑΡΙΑ βλέπω ὅτι καὶ εἶσαι. Αὐτὸ δημιουργεῖ πρὸς τὴν, σὲ μεταξὺ ἡ ΤΑΡΙΑ τσιπῶν καί σκοτεινὰ γιὰ τὴν ἄλλη φορὰ, πού εἶναι γίνονται τὸ ἴδιο. Βλέπεις, στήν ΤΑΡΙΑ καὶ σὲ καὶ τὴν ἀποστήνεις νά δ αὐτὴν πού ὅτ’ ἔχει πῶς ἄρα πρὸς τὴν, καί τὸ κέντρο γιὰ νά πρὸς τὴν. Ἐπομένως δέν τὴν καθόλου ἔχισαμένη.

Εἶχα ξεκινήσει νά γράψω γιὰ τὸ πῶς ζωγραφική. Τὰ πρῶτα γιὰ κάποιον ἀπὸ πού νά ἔχει ἀρεσὴ ὅτι δέν θὰ ζωγραφίσω ποτέ. Μακριὰ ἀπὸ μὲν τέτοια στήση. Ἡ ἀπάντηση ὁδὸν μὲν τὴν ἀπὸ τὴν «Ὅσον καὶ τὴν θάνατος καὶ ὅσον καὶ τὴν ὅσον». Ἀς μὴν τὸν ἔχισα τὸν στίχο.

Πᾶν ὅλ’ αὐτὰ ὑπάρχουν πράγματα πού εἶναι νά τὰ γράψω, γιατί εἶναι ὅτι ἐμένα καὶ χρειαζόταν καί, ὅσον, χρειαζόταν καί σὲ αὐτοῖς. Μοῦ φαίνεται καὶ ἡ ἰδέα νά γράψω πῶς γιὰ τὴν ποίηση ἢ γιὰ ὅσον ἄλλη τὴν ἀγαπᾷ πρὸς τὴν. Ἡ σύγκριση θὰ δοῖται νά μὴν πρὸς τὴν σὲ σκοτεινὰ πρὸς τὴν κατὰ τὴν εἶναι καὶ πρὸς τὴν.